

2015-10-15
(korjattu 2015-10-30)**TIETOHUOLTOKOMITEAN (TK 115) KOKOUS**Aika ja paikka torstai **15.10.2015** klo **9.30 SFS**Läsnä Juha Hakala/Kansalliskirjasto (pj.)
Nina Eerikäinen/Kansallisarkisto
Jouni Juntumaa/Helsingin kaupunginkirjasto
Maria Kovero/Helsingin yliopiston kirjasto
Kati Heiskanen/SFS (siht.)**1
Kokouksen avaus, esityslistan hyväksyminen ja edellisen kokouksen pöytäkirja (2/2015)**

Puheenjohtaja avasi kokouksen ja toivotti kaikki tervetulleeksi. Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja.

**2
ISO/TC 46 kuulumiset****DDI-metadatamäärittelyn ISO-standardisointi**

Tutkimusdata on nousemassa standardisoinnin työkohteeksi ja esimerkiksi vakiintuneista sektorikohtaisista kuvailevan metadatan standardeista olisi saatava ISO-standardeja, jotta niille saadaan uskottavuutta. Iso asiaan liittyvä kysymys on, että missä määrin kirjastopuolella kehitetyt metadata- ja muut standardit soveltuvat tutkimusaineistolle. Asiasta on näkemuseroja eri tahojen kesken, eikä esim. METS joidenkin tahojen mukaan ole kovin käyttökelpoinen tutkimusdatan pitkäaikaissäilytyksessä. Samaan aikaan esimerkiksi CSC:llä ei ole ollut mitään ongelmia soveltaa METSiä ATT-hankkeessa.

Ensimmäinen tutkimusdatastandardi, joka on tulossa ISON piirissä käsittelyyn on DDI-metadatamäärittely. DDI on ollut yhteydessä ISO/TC 46/SC4 sihteeristöön ja on nyt muodostamassa liaisonia SC4 kanssa. Liaison varmistaisi sen, että DDI-määrittely voidaan sellaisenaan tehdä ISO-standardiksi "fast track"-menettelyllä. DDI soveltuu rajattuun käyttöön yhteisikuntatieteellisille tutkimusdatalle (esim. kyselytutkimukset). Suomessa Yhteisikuntatieteellinen tietoaarkisto on soveltanut DDI-standardia jo pitkään tutkimusaineiston kuvailuun.

Pitkäaikaissäilytysominaisuuksien lisääminen EPUB3:een

Pitkäaikaissäilytysominaisuuksien lisääminen elektronisten kirjojen EPUB 3 -formaattiin on edennyt suunnitelmien mukaan. Toukokuussa sovittiin, että pitkäaikaissäilytyksessä sovelletaan METSiä ja syyskuun kokouksessa puheenjohtaja esitti alustavan ehdotuksen siitä, mitä metadata-elementtejä tarvitaan. Tavoitteena on, että kustantajat pysyvät itse tekemään EPUB 3 -aineistoja, jotka ovat pitkäaikaissäilytettäviä.

NWIP ISO 8 Documentation - Presentation of periodicals kertoo kustantajalle miten lehden tiedot pitäisi painaa ja miten ne pitäisi esittää painetussa kausijulkaisussa. Elektroniset julkaisut ovat tuoneet alalle lisähaasteita ja standardin päivittäminen on tarpeen. Suomi esittää uuden työkohteen hyväksymistä ja standardin modernisointia. Päivityksessä voidaan käyttää apuna NISO:n PIE-J -standardia (Presentation and Identification of E-journals).

2015-10-15
(korjattu 2015-10-30)

3

Standardisointikatsaus 2015

Suomen kanta ISO/DIS 5127 –standardiluonnokseen

ISO 5127 hyväksyttiin 2014 ensimmäisessä DIS-äänestyksessä. Valitettavasti muutamat englanninkieliset maat eivät puoltaneet standardin hyväksymistä. Suomi ei halunnut kaataa hanketta, mutta ei myöskään puoltaa aktiivisesti, joten vastaus oli "abstain". DIS-versiota oli päivitetty vain niukasti eikä sen suomentamista nähty tarpeelliseksi.

DIS-kierroksen jälkeen työryhmä ryhtyi uusimaan standardia perusteellisesti. Siihen lisättiin satoja uusia termejä, samalla kun vanhentuneita käsitteitä poistettiin, ja ongelmallisia käsitelmäritelmää korjattiin. Uudessa DIS-versiossa on esimerkiksi nelisenkymmentä tutkimusdataan liittyvää käsitettä RDA-allianssin laatimasta sanastosta. Uusi DIS-versio on oleellisesti edeltäjänsä parempi, mutta se kaipaa vielä hiomista, ihan tällaisena sitä ei toivottavasti julkaista. Tekstissä on paljon painovirheitä, ja joissakin määritelmässä on virheitä. Suomi tulee tekemään työryhmälle vielä ehdotuksia korjauksiksi.

Standardi on tarkoitus julkaista myös tietokantaversiona. DIS-versiossa on tätä varten valmiina SKOS-määrittely. Lopullinen varmuus verkkojulkaisemisesta ja sen teknisestä toteutuksesta selviää sitten, kun ISO ottaa asiaan lopullisen kannan. Direktiivi sallii verkkojulkaisemisen periaatteessa, mutta direktiivin kyseistä kohtaa voidaan tulkita eri tavoin. Tosiasia kuitenkin on, että sanaston tarjoaminen painettuna tai pdf-versiona ei ole enää tätä päivää.

Aikaisemmin ISO 5127 ei ole juurikaan kiinnostanut ulkopuolisia, mutta nyt esim. julkishallinto tarvitsee tietohallinnon sanastoa. Lisäksi tutkimusdataan liittyvän terminologian standardoinnin tarve on suuri. Käytiin keskustelua eri näkökohdista ja päädyttiin hyväksymään standardin julkaiseminen kommentein. Komitean jäsenillä on lokakuun loppuun saakka aikaa toimittaa puheenjohtajalle kommentteja huomaamistaan epäkohdista. Puheenjohtaja tekee kommenttikoosteen ja toimittaa sen standardia laativan työryhmän vetäjälle.

International standard book number (ISBN)

ISBN-standardin uudistustyö on viivästynyt, sillä ISO:n juristit haluavat standardista pois viittaukset kansallisten keskusten rooleihin. Tällä halutaan varmistaa, että ISO ei voi joutua vastuuseen kansallisten keskusten tekemisistä. Kansallisten keskusten osalta tilanne on ikävä, sillä niiden puuttuminen standardista saattaa edesauttaa keskusten ohittamista tunnuksia jaettaessa. Samat ISO:n vaatimat muutokset tulevat jatkossa koskemaan kaikkia tunnustandarddeja, joissa kansallinen keskus on määriteltä.

4

Käännökset ja kansalliset standardit

ISO 2789 "Kirjastojen tilastostandardi"

SFS-ISO 2789 on valmis. Markku Laitinen kävi esittelemässä sitä Lahdessa Kirjastojohtajien neuvottelupäivillä 1.10.2015. Standardi on esillä myös kirjastojen vaikuttavuutta käsittelevässä julkaisussa.

2015-10-15
(korjattu 2015-10-30)

SFS 5972 "Viitemalli pitkäaikaissäilytysarkistolle" päivittäminen

SFS 5972 revisio hyväksyttiin lausuntokierroksella kansalliseksi standardiksi. Siihen saatiin paljon hyviä kommentteja, joiden pohjalta työryhmä on käsitellyt ja hionut tekstiä. Standardi on parhaillaan oikoluettavana ja viimeisten korjausten jälkeen se lähtee julkaistavaksi.

ISO 16439 "Kirjastojen vaikuttavuuden arviointi"

Laila Heinemannin tekemä käännös on nyt vaikuttavuuden arviointiryhmän käsittelyssä.

SFS 5127 –sanastostandardin mahdollinen uudistaminen

Uudesta ISO 5127 standardista tarvitaan suomennos, mutta sen muotoa täytyy pohtia. Yhtenä vaihtoehtona on standardi suomentaminen perinteisesti, mutta se voisi olla myös soveltuvin osin yleisen suomalaisen ontologian alainen erikoissanasto. Tällöin SFS ei voisi rahoittaa käännöstyötä.

5

Muut asiat

Kotoistushankkeen vetovastuun siirto CSC:ltä Kansalliskirjastoon

Kotoistushanke on alkanut 2004 (<https://fi.wikipedia.org/wiki/Kotoistushanke>). Tarkoitus on saada suomalaiseen kontekstiin mm. maiden nimet, maakoodit, kielikoodit, saamenkieli jne. Kotoistus osallistuu myös UNICODE-merkistöstandardin kehittämiseen. Nykyisen vastuuhenkilön Erkki Kolehmainen jäädessä eläkkeelle hanke haluttiin siirtää siirtää Kansalliskirjastoon. Uusi vastuuhenkilö Juha Hakala ja Erkki Kolehmainen osallistuvat yhdessä seuraavaan Unicode-konferenssiin. Se, missä määrin UNICODE- ja muut Kotoistus-asiat tulevat heijastumaan nimenomaan kirjastoihin, jää nähtäväksi.

Kuulumiset Research Data Alliance 6th Plenary -kokouksesta

Puheenjohtaja kertoi kuulumisia RDA-allianssin kokouksesta. Työ tutkimusdatalle sääntöjä määrittelevän työn parissa etenee hitaasti, sillä työ tehdään vapaaehtoisvoimin ja kokousten välillä asioita ei viedä eteenpäin. Myös asiantuntemuksessa on puutteita. Valitettavasti organisaatiota, jolla olisi selvä mandaatti laatia määräyksiä tutkimusdatalle, ei ole olemassa. On myös kyseenalaista, voiko RDA ottaa tällaista roolia.

SFS 5972 julkistamistilaisuus syksyllä 2015

SFS 5972 julkistamistilaisuus järjestetään tammikuussa 2016 SFS:n tiloissa. Julkistamistilaisuudessa esitellään millä tavoin ja missä standardia sovelletaan, ja kerrotaan missä sitä voi tulevaisuudessa käyttää. Nyt standardia käytetään julkishallinnossa melko laajasti ja jopa teollisuudessa valvutuneimmat tahot hyödyntävät sitä. Luonnosteltiin tilaisuuden ohjelmaa. Markus Merenmies voisi esitellä standardin tekstin, Kimmo Koivunen/CSC olisi hyvä henkilö kertomaan sen käytöstä julkishallinnossa ja TVO:sta olisi hyvä saada esimerkki teollisuuden käyttötarpeista. Sihteeri ja puheenjohtaja jatkavat tilaisuuden suunnittelua.

6

Seuraava kokous

Seuraava kokous on torstaina **21. tammikuuta 2016** klo **9.30** alkaen SFS:n tiloissa, neuvotteluhuoneessa 269.